

Логінова Н. І. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців / Н. І. Логінова // Юридична психологія та педагогіка: Науковий журнал. – Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 2012. – Випуск 2(12). – С. 71–79.

Н. І. Логінова, доцент кафедри правової інформатики Національного університету “Одеська юридична академія”, кандидат педагогічних наук

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВОВИЗНАВЦІВ

Розглянуто процес персоналізації підготовки майбутніх правознавців за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Конкретизовано поняття та складові персоналізації підготовки майбутніх правознавців. Проаналізовано можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення якості та результативності процесу персоналізації підготовки майбутніх правознавців.

Ключові слова: персоналізація підготовки; складові процесу персоналізації підготовки; інформаційно-комунікаційні технології.

Рассмотрен процесс персонализации подготовки будущих правоведов с помощью средств информационно-коммуникационных технологий. Конкретизировано понятие и составляющие персонализации подготовки будущих правоведов. Проанализированы возможности применения информационно-коммуникационных технологий для повышения качества и результативности процесса персонализации подготовки будущих правоведов.

Ключевые слова: персонализация подготовки; составляющие процесса персонализации подготовки; информационно-коммуникационные технологии.

Describes the process of personalization of training future lawyers using the information and communication technologies. Concretized the concept and components of the personalization of training future lawyers. Analyzed the possibilities of application of information and communication technologies to improve the quality and efficiency of the personalization process of training future lawyers.

Keywords: personalization of training; components of the personalization process of training; information and communication technologies.

Постановка проблеми в загальному вигляді зумовлена особливістю сучасного суспільства, яка полягає в безперервному обміні інформації. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у правовій діяльності надає фахівцям можливість своєчасно отримувати повну і достовірну інформацію та ефективно використовувати її для виконання поставлених професійних завдань. Вища школа має виробляти у своїх випускників уміння обирати шляхи розв'язання життєвих, особистих і професійних проблем. Необхідно розвинути у майбутніх фахівців творчі здібності, здатність самостійно поповнювати знання. Для цього в навчальному процесі підготовки майбутніх правознавців доцільно використовувати ІКТ, які є одним із важливіших засобів реалізації нових освітніх парадигм і основу яких становить ідея розвитку особистих якостей студентів, що відповідає вимогам сучасного суспільства, у тому числі орієнтація на створення передумов для реалізації особистісного потенціалу майбутніх фахівців-правознавців. Це можна реалізовувати з допомогою персоналізації підготовки, яка спрямована на розвиток особистості у зв'язку з взаємним збагачуючим особистісним впливом, який справляють у процесі навчально-пізнавальної діяльності всі учасники освітнього процесу.

У сучасній психології існує теорія персоналізації (А. Петровський, В. Петровський), в основі якої лежить ідея особистості людини, як її об'єктивної представленості в житті інших людей, віддзеркалення однієї людини у просторі життя іншої [1]. На основі цієї психологічної теорії та інших теоретичних положень у педагогіці була розроблена концепція персоналізації навчання (А. Солоніна, Т. Рогова, В. Граčov та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми, виявив, що у сучасній педагогіці персоналізація навчання розглядається як процес зберігання суб'єкта в інших людях, його ідеальна представленість і продовжність у них. Це особливо характерно для ситуації педагогічної взаємодії, коли безпосередня трансляція яскравих особистісних якостей педагога зумовлює змінення особистісних якостей вихованця [2].

Персоналізація підготовки майбутніх фахівців не лише містить методи активного навчання, практико-орієнтовані та розвиваючі форми й методи навчання, а й доповнює їх новими методами, які спрямовані на розвиток особистості студента [3].

Трансформація цілей і змісту освіти в руслі персоналізації навчання у вищій школі вимагає адекватної перебудови освітнього простору в контексті розвитку і розширення спектра освітніх комунікацій. Реальна можливість їх персоналізації відкривається з допомогою інформатизації навчального процесу на базі втілення сучасних ІКТ [4].

Широке застосування ІКТ припускає комплексне реформування всіх елементів навчального процесу: лекцій, семінарських і практичних занять, самостійної підготовки. Розвиток ІКТ в освіті привів до вияву програмних засобів різного призначення: комп'ютерних навчальних систем, електронних версій дисциплін, засобів контролю знань та ін. Використання в навчанні сучасних ІКТ є одним із засобів персоналізації підготовки викладачів і студентів та одним із способів посилення мотивації навчання.

Персоналізація підготовки збагачує навчальну діяльність студента особливою значущістю – він не просто засвоює нову інформацію, а з допомогою її вникає в ситуацію виконання поставлених завдань. Складне завдання управління процесом персоналізації підготовки може бути вирішено використанням засобів ІКТ. Вони допомагають автоматизувати навчально-методичну діяльність, створити бази даних із дидактичним матеріалом, які вміщують комплекс персональних і колективних завдань, організаційних і методичних рекомендацій. Це дає змогу вирішити завдання щодо створення умов студентам, спільно з викладачем, для індивідуального проходження навчального матеріалу [5].

Мета статті – проаналізувати можливості застосування ІКТ у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців.

Персоналізація підготовки майбутніх фахівців ґрунтується на визнанні права кожного з учасників освітнього процесу бути особистістю, здатною до

самовизначення, яка уміє скористатися правом на реалізацію власних мотивів і цінностей, правом на формування особистого унікального ставлення до себе та інших, до навколишньої дійсності.

Персоналізація підготовки майбутніх правознавців – це специфічне організований процес професійної підготовки майбутнього фахівця, спрямований на розвиток індивідуальних здібностей особистості, реалізацію прагнень особистості до розвитку зв'язків між особистостями, які перетворюються на індивідуальні та на прагнення особистості зробити внесок у розвиток індивідуальності інших особистостей.

Процес персоналізації підготовки майбутнього правознавця містить три складові: індивідуалізовану, міжіндивідуалізовану, метаіндивідуалізовану [6].

Індивідуалізована складова є частиною персоналізації підготовки, оскільки вона реалізовує процес навчання, що спрямований на виявлення і розвиток у тих, хто навчається, індивідуальних здібностей особистості до професійної діяльності.

Міжіндивідуалізована складова реалізовує процес навчання, в якому особистість прагне розвивати і розширювати зв'язки з іншими особистостями, які перетворюються в індивідуальні, тому вона є частиною персоналізації підготовки.

Метаіндивідуалізована є частиною персоналізації підготовки, оскільки вона характеризує процес навчання, що спрямований на прагнення особистостей представитися своїми особливостями один в одному, зробити свій внесок у розвиток індивідуальності іншого, у розвиток спільностей, що виникають у процесі професійної діяльності.

Реалізація процесу персоналізації підготовки майбутніх правознавців виявляє, ураховує й розвиває індивідуальні здібності студентів, створює та вдосконалює індивідуальний стиль мислення, самодіяльності; установлює, розвиває і вдосконалює зв'язки між тими, хто навчається, і тими, хто навчає, які виступають як індивідуальності. Тому під час навчання доцільно використовувати ідеї персоналізації, оскільки вони розвивають особистісні

творчі здібності в контексті майбутньої професійної діяльності правознавця, його інформаційну культуру. Формування навчальної діяльності враховує всі три складових персоналізації не тільки як спосіб здобуття знань, а також є одним із напрямів розвитку особистості студентів.

Уся професійна діяльність правознавця є інформаційно-комунікаційною діяльністю, яка полягає в постійному придбанні й переробленні інформації, формуванні нових знань та їх оновленні. Тому специфіка використання ІКТ у процесі персоналізації підготовки полягає в тому, що такі технології надають великі можливості у виборі джерел і перероблення значної кількості інформації, сприяють спілкуванню між особистостями, дають змогу створювати та моделювати різні ситуації, які доведеться вирішувати у професійній діяльності.

Нині у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців використовуються інтерактивні методи навчання на базі ІКТ, які об'єднують колективні та індивідуальні форми навчання та створюють можливість для розвитку особистих якостей студентів. Також застосування сучасних ІКТ у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців дає змогу враховувати та розвивати особисті якості студентів, оскільки створюються умови для диференціації навчання шляхом підбору практичних завдань різної складності.

Засіб представлення знань впливає на ефективність їх засвоєння та забезпечення необхідної навчальної мотивації. Тому питання обирання сучасних засобів представлення знань є одним із найбільш важливих. Сучасний рівень розвитку науки й техніки дає змогу використовувати в навчальному процесі мультимедійні проектори, комп'ютери, інтерактивні дошки та системи контролю знань.

Мультимедіа надає можливість об'єднати різні засоби подання інформації, такі як: текст, звук, графіка, мультиплікація, відеозображення та моделювання [7]. Проведення лекційних і практичних занять в аудиторіях, оснащених інтерактивними дошками, дає змогу використовувати мультимедійні навчальні програми для візуалізації та озвучення демонстраційного матеріалу. У цьому разі, як показує практика, якість і ступінь засвоєння навчального матеріалу

істотно зростають. Крім забезпечення освітнього середовища, тут позначається і те, що викладач, скоротивши час на відтворення інформації, отримує істотно більше часу на його пояснення. Висока якість наочності дає змогу підсилити мотивацію навчання. Під час проведення занять з допомогою мультимедійних навчальних програм студенти не тільки пасивно спостерігають, а й беруть активну участь у процесі навчання, це розвиває їх комунікативні навички, які сприяють розвитку міжіндивідуальної складової персоналізації підготовки.

У процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців використовуються системи дистанційного навчання, які є сукупністю взаємопов'язаних між собою навчально-методичних, інформаційних і технологічних компонентів і володіють важливою властивістю навчання – інтерактивністю, яка відтворює ефект спілкування викладача й студентів. Системи дистанційного навчання надають можливість студенту самостійно працювати з теоретичним матеріалом, що допомагає підтримувати належний рівень здобутих знань, спілкуватися через електронні повідомлення та чати. Викладач у системі дистанційного навчання має такі можливості: доступ до всіх навчальних планів і навчальних матеріалів, їх створення та модифікація; консультування; робота з групами: перегляд і оцінювання практичних робіт студентів. Такі системи розкривають і розвивають індивідуальні здібності особистості, що відображає індивідуальну складову персоналізації підготовки майбутніх фахівців. Вони також розвивають комунікативні навички й сприяють розвитку міжособистісних стосунків між студентами. Тим самим реалізовується міжіндивідуальна складову персоналізації підготовки. Під час електронного спілкування між студентами та консультування викладачами реалізовується особистісна спрямованість на розвиток індивідуальностей інших особистостей, що реалізовує метаіндивідуальну складову персоналізації підготовки майбутніх правознавців.

Сучасне програмне і технічне забезпечення комп'ютерних класів надає можливість обміну та сумісного використання інформації через локальну мережу, а також здійснення контролю за студентами під час самостійної роботи.

Викладач з допомогою спеціальної програми Remote Office Manager має можливість одночасно проглядати зображення на всіх екранах комп'ютерів у класі та контролювати самостійну роботу студентів. Також він може допомогти студентам – клацнувши мишею по зображенню будь-якого студентського комп'ютера, викладач отримує повний контроль над цим комп'ютером.

Для контролю здобутих знань на заняттях у комп'ютерних класах застосовуються система оперативного контролю знань (голосування і тестування), а також програмні засоби контролю знань через мережу Internet. Апаратні та програмні засоби контролю знань призначені для проведення різних видів контролю (рубіжний, підсумковий, поточний) у різних формах тестування (закрита, відкрита, на відповідність, правильна послідовність).

Використання у процесі навчання таких програмних і апаратних засобів контролю сприяє розвитку всіх складових процесу персоналізації підготовки майбутніх правознавців, оскільки вони розвивають індивідуальні здібності особистості, сприяють розширенню зв'язків між викладачами й студентами.

У навчанні майбутніх правознавців широко використовуються моделюючі програми, що актуальні для розвивального навчання під час пізнавальної діяльності, яка організована у віртуальному середовищі, що створюється самою програмою. Використання таких програм дає змогу адаптувати їх роботу до особливостей розвитку того, хто навчається (швидкість реакції, розвиток образного мислення та ін.). Комунікаційні можливості ІКТ дають змогу самостійно дослідити діяльність з моделюючими програмами на основі баз даних, великій групі студентів, у рамках колективного дослідницького проекту. Це особливо важливо для досягнення професійної та соціальної компетенції тих, хто навчається, оскільки з'являється можливість активної спільної діяльності.

Моделюючі програми дають змогу створювати в навчанні правові ситуації, які в майбутньому доведеться вирішувати правознавцю. З цими програмами проводять віртуальне засідання суду, на яких студенти набувають навичок ухвалення самостійного рішення. Також використовуються програми створення фоторобота злочинця, кваліфікації злочинів. Ці програми сприяють розвитку

міжіндивідуальної складової персоналізації підготовки, оскільки надають можливість змодельовати правові ситуації, які можливо вирішити тільки спільно. У процесі пошуку рішення майбутні правознавці дискутують, обмінюються думками – усе це сприяє розширенню зв'язків між студентами.

Для спілкування в мережі Інтернет використовують чати, форуми, електронні відеоконференції, що засновані на використанні засобів телекомунікації по аудіоканалах, відеоканалах і комп'ютерних мережах. Участь майбутніх правознавців у спілкуванні через мережу Інтернет сприяє розвитку метаіндивідуальної складової персоналізації підготовки, оскільки кожен учасник такого спілкування виражає свою думку, яка впливає на розвиток індивідуальності інших особистостей.

Використання мережі Інтернет в юридичній практиці істотно підвищує ефективність роботи будь-якого юриста, тому що в ній розміщено: бази даних чинного законодавства і законопроектів; загальна інформація про діяльність органів державної влади та юридичних фірм; довідкова інформація і консультації; інформація про програмне забезпечення для юристів і юридичні книги; юридичні конференції. З допомогою мережі Інтернет фахівці-правознавці оперативно отримують копії законів і зміни до них, здійснюють пересилку і прийом документів. Різні пошукові системи, нормативні бази даних, які існують в мережі Інтернет, студенти використовують для підготовки до занять. Активність, яку вони виявляють у цьому разі, підвищує інтерес до правових дисциплін, що вивчаються, і мотивацію навчання, розширюється діапазон пізнавальної діяльності.

Застосування Інтернет-технологій у процесі персоналізації підготовки дає змогу організувати самостійну роботу студентів, індивідуальну підтримку викладачами навчальної діяльності майбутніх правознавців і групову роботу тих, хто навчається. Усе це сприяє розвитку всіх складових процесу персоналізації підготовки майбутніх правознавців.

Специфіка використання ІКТ у процесі персоналізації підготовки майбутніх фахівців-правознавців полягає в тому, що такі технології надають

більше можливостей у виборі джерел й опрацювання значної кількості інформації, сприяють спілкуванню між особистостями, дають змогу створювати різні ситуації, які доведеться вирішувати у професійній діяльності. У зв'язку з використанням ІКТ, на зміну звичній системі міжособистісних відносин і цінностей прийшли складні суспільні відносини, внаслідок яких головного значення набувають уміння особистості швидко адаптуватися в довкіллі з урахуванням реальних умов і складнощів у міжособистісних стосунках. Навчання із застосуванням ІКТ створює відкриту систему інтенсивного навчання, коли майбутньому фахівцю надається можливість вибору відповідної йому програми та технології навчання, тобто система адаптується під індивідуальні можливості того, хто навчається, що сприяє розвитку його особистості.

Таким чином, організація персоналізації підготовки майбутніх правознавців із використанням ІКТ розвиває алгоритмічне і творче мислення, у результаті роботи з інформаційно-пошуковими системами. Активізує пізнавальну діяльність, дає змогу виконувати завдання евристичного і дослідницького характеру в середовищі моделюючих програм. Формує уміння в ухваленні оптимальних рішень і адаптації у складній ситуації під час комп'ютерних експериментів на підставі моделюючих програм, які адаптуються до можливостей тих, хто навчається, шляхом надання індивідуальних завдань, які стимулюють їх до поліпшення результатів. Сприяє розвитку комунікаційних здібностей за допомогою таких технологій, як чати, форуми, електронна пошта і відеоконференції. Використання сучасних ІКТ дає змогу підвищити рівень самоосвіти, мотивації навчальної діяльності, надає абсолютно нові можливості для творчості, придбання і закріплення різних професійних навичок. Їх застосування забезпечує підвищення якості й результативності процесу персоналізації підготовки майбутніх правознавців.

Список використаних джерел

1. Петровский А. В. Психология и время / Петровский А. В. – СПб. : Питер, 2007. – 448 с.
2. Рогова Т. В. Теоретичні і методичні основи персоналізованого підходу в управління педагогічним колективом середньої загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Т. В. Рогова. – Х., 2006. – 43 с.
3. Богомолова Е. В. Персонализированное обучение в системе профессиональной подготовки учителя информатики / Е. В. Богомолова // Вопросы современной науки и практики. – 2011. – № 1 (32). – С. 117–120.
4. Грачев В. В. Теоретические основы персонализации образовательного процесса в высшей школе: автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / В. В. Грачев. – М., 2007. – 39 с.
5. Богомолова Е. В. Построение и реализация индивидуальной образовательной траектории / Е. В. Богомолова // Образование и общество. – 2005. – № 2. – С. 26 – 28.
6. Логінова Н. І. Зміст і результати експериментальної роботи з формування та розвитку майбутніх фахівців / Н. І. Логінова // Зб. наук. пр. – Хмельницький : Вид-во Нац. акад. Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2007. – № 39. – Ч. II. – С. 116–122.
7. Мультимедиа-курсы: методология и технология разработки / [Вымятнин В. М., Демкин В. П., Можяева Г. В., Руденко Т. В.]. – Томск : ТГУ, 2003. – 64 с.